

CUVIOSUL PAISIE ACHIORITUL
CUVINTE DUHOVNICEȘTI

V
PATIMI ȘI VIRTUȚI

Traducere din limba greacă
de Ieroschim. Ștefan Nuțescu
Schitul Lacu – Sfântul Munte Athos

EDITURA EVANGHELISMOS
BUCUREȘTI - 2017

CUPRINS

Prolog 7

UNITATEA ÎNTÂI PATIMILE

Lupta împotriva patimilor 17

PARTEA ÎNTÂI IUBIREA DE SINE MAMA TUTUROR PATIMILOR

CAPITOLUL 1
Iubirea de sine și urmările ei 35

CAPITOLUL 2
Eliberarea din sclavia iubirii de sine 45

PARTEA A DOUA MÂNDRIA RĂDĂCINA RĂULUI

CAPITOLUL 1
Mândria, Comandamentul General al patimilor ... 55

Mândria are multe chipuri 61

CAPITOLUL 3

Consecințele mândriei 75

CAPITOLUL 4

Să lovim mândria 82

PARTEA A TREIA

OSÂNDIREA MAREA NEDREPTATE

CAPITOLUL 1

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați!” 95

CAPITOLUL 2

Lupta împotriva osândirii 105

PARTEA A PATRA

ODRASLE ALE IUBIRII DE SINE ȘI ALE MÂNDRIEI

CAPITOLUL 1

Otrava invidiei 117

CAPITOLUL 2

Mânia, vrăjmașul păcii lui Dumnezeu 127

CAPITOLUL 3

Întristarea cea stricătoare de suflet 135

UNITATEA A DOUA VIRTUȚILE

Cultivarea virtuților 151

PARTEA ÎNȚÂI

UNA ESTE VIRTUTEA SMERENIA

CAPITOLUL 1

„Dumnezeu celor smeriți le dă Har” 165

CAPITOLUL 2

Lucrarea pentru dobândirea smereniei 172

CAPITOLUL 3 185

Smerenia, puterea cea mare a vieții
duhovnicești 185

PARTEA A DOUA

DRAGOSTE DUHOVNICEASCĂ

CAPITOLUL 1

Dragostea nesecată a lui Dumnezeu
și dragostea noastră către Dumnezeu 195

CAPITOLUL 2

Dragostea către aproapele 208

CAPITOLUL 3

Dragoste pentru întreaga zidire 231

CAPITOLUL 1

Noblețea, măreția lui Dumnezeu.....245

CAPITOLUL 2

Mărinimia,dragostea cea mult recunoscătoare.. 255

PARTEA A PATRA

VLĂSTARE ALE DRAGOSTEI ȘI SMERENIEI

CAPITOLUL 1

Simplitatea și curăția 267

CAPITOLUL 2

Credința și nădejdea în Dumnezeu 278

CAPITOLUL 3

Răbdarea cea mântuitoare 290

CAPITOLUL 4

Bucuria duhovnicească 298

CAPITOLUL 5

Discernământul, cununa virtuților 308

NELINIȘTEA CEA BUNĂ

Neliniștea cea bună, frământarea cea bună
pentru „lupta cea bună” 319

Lupta împotriva patimilor

*G*heronda, ce anume cerea Proorocul David atunci când spunea: „*cu duh stăpânitor mă întărește*”?

– David cerea de la Dumnezeu să-i dea harisma de a-i conduce pe oameni. Dar și fiecare om are nevoie de „*duh stăpânitor*”, pentru că trebuie să se conducă pe sine însuși, ca să nu-l conducă pe el patimile sale.

– Ce sunt patimile?

– Eu văd patimile ca pe niște puteri ale sufletului. Dumnezeu nu dă slăbiciuni, ci puteri². Însă atunci când nu valorificăm aceste puteri pentru săvârșirea binei lui, vine aghiștă, le exploatează și ele devin patimi,

¹ Psalmul 50,14.

² Starețul exprimă aici într-un mod simplu învățătura de credință care spune că Dumnezeu „nici n-a făcut, nici n-a creat răul” (Sfântul Ioan Scăraru, *Scara*, Cuvântul XXVI, Partea a II-a, p.41). Prin urmare, aşa cum spune Sfântul Nicodim Aghioritul, nici patimi „nu a sădit în firea omenească, ci din pricina nepăsării noastre au intrat în ea împotriva firii”. (*Noua Scără*, Ed. Shina, Volos 1956, p. 152). Patimile, potrivit învățăturii Sfinților Părinti, provin din folosirea „împotriva firii” a funcțiilor trupului și a puterilor sufletești. Atunci când această folosire „împotriva firii” se cronicizează, ea devine o obișnuință rea și este nevoie de multă nevoiță pentru a o dezrădăcină.

iar apoi cărtim și ne răzvrătim împotriva lui Dumnezeu. Pe când, dacă le-am valorifica întorcându-le împotriva răului, ne-ar ajuta în nevoință duhovnicească. Mânia, de pildă, arată că sufletul are bărbătie, care e de ajutor în viață duhovnicească. Acela care nu este mâniș și nu are bărbătie, nu poate cu ușurință să se pună pe sine la punct. Omul mâniș, dacă-și va folosi în viață duhovnicească puterea pe care o are, este ca o mașină care-o ia pe drumul drept și n-o mai poate ajunge nimeni. Dacă însă n-o valorifică și nu se supraveghează pe sine, seamănă cu o mașină care merge cu viteză exagerată pe drum neregulat deraind la tot pasul.

Omul trebuie să cunoască puterile pe care le are și să le întoarcă spre bine. Astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, va ajunge într-o stare duhovnicească bună. Egoismul, de pildă, să-l întoarcă împotriva diavolului și să nu se dea bătut atunci când acesta vine și-l îspitește. Înclinația spre vorbărie să o sfîntească cultivând Rugăciunea lui Iisus. Nu este mai bine să vorbească cu Hristos și să se sfîntească, decât să flecărească și să păcătuiască? Adică, omul poate deveni bun sau rău în funcție de felul în care își va folosi puterile sufletului.

Să nu ne îndreptăm patimile

– Gheronda, unii consideră că nu au condiții pentru a duce o viață duhovnicească și spun: „*Nu ai ce lua de la cel care nu are*”³.

³ Vezi Lucian, *Dialoguri funebre*, Dialogul al II-lea.

– Dacă spun că sunt îngreunați de patimi moștenite și se îndreptățesc pe ei însăși, aceasta este și mai grav.

– Dar când cineva este îngreunat într-adevăr de ele?

– Ascultă, fiecare om are înclinații moștenite, bune sau rele. Trebuie însă să se lupte pentru a scăpa de propriile defecte și a cultiva ceea ce are bun, ca să devină un chip adevărat și plin de har al lui Dumnezeu.

Înclinațiile rele moștenite nu sunt o piedică pentru sporirea duhovnicească. Căci atunci când cineva se nevoiește, fie chiar și puțin, dar cu multă stăruință, atunci se mișcă în planul duhovnicesc, în cel al minunii, în care toate înclinațiile rele moștenite sunt dizolvate de Harul lui Dumnezeu.

Dumnezeu se înduioșează și ajută mult un suflet care are înclinații rele moștenite dar care se luptă cu râvnă să zboare spre cer cu aripa lui atrofiată, care este moștenirea cea rea. Cunosc mulți care s-au slobozit de acestea cu puțină osteneală din partea lor și cu mult ajutor de la Dumnezeu. Acești oameni sunt mari eroi în fața lui Dumnezeu. Căci ceea ce îl înduioșează pe Dumnezeu este lucrarea pe care o să-vârşim asupra omului nostru cel vechi.

– Gheronda, Botezul nu șterge înclinațiile rele moștenite?

– Botezul ne izbăvește de blestemul păcatului strămoșesc și de toate păcatele. Când omul se botează, el se îmbracă în Hristos, se izbăvește de păcatul strămoșesc și vine asupra lui Harul dumnezeiesc, însă înclinațiile rele moștenite rămân. Oare Dumnezeu nu ar fi putut să le steargă și pe ele prin Sfântul

Botez? Le lasă însă pentru a ne lupta, a birui și a ne încununa.

– Eu, atunci când cad mereu într-o patimă, îmi spun: „Așa m-am născut, asta sunt eu”.

– Asta mai lipsea, să ne spui că părinții tăi și au dat toate defectele pe care le ai. Din moși strămoși s-au adunat la tine toate defectele, iar harismele la ceilalți?... Nu cumva te iei la ceartă și cu Dumnezeu? Cel care spune: „Eu am acest caracter, aşa m-am născut, am moștenit înclinații rele, în aceste condiții am crescut, prin urmare nu pot să mă îndrept...” este ca și cum ar spune: „Vinovat este nu numai tatăl și mama mea, ci și Dumnezeu!”. Știi cât mă mâhnesc când aud unele ca acestea? În felul acesta îi jignești și pe părinți și pe Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu încețează să lucreze în tine din clipa în care începi să gândești astfel.

– Gheronda, spun unii că slăbiciunile nu se pot corecta, când se află în firea omului.

– Știi ce se întâmplă? Unora le convine să spună că un defect oarecare se datorează firii lor, fiindcă aşa se îndreptătesc pe ei însiși și nu fac nici un efort ca să scape de el. „Mie, spun ei, Dumnezeu nu mi-a dat daruri! Cu ce sunt eu de vină? De ce îmi cer lucruri mai presus de puterile mele?”! Și apoi se culcă pe-o ureche. Se îndreptătesc pe ei însiși, își odihnesc gândul și-o țin tot pe-a lor. Cum ne vom îndrepta dacă spunem: „Acestea sunt înclinații moștenite, celelalte sunt în caracterul meu”? Acest fel de a vedea lucrurile alungă vitezia duhovnicească.

– Da, Gheronda, dar...

– Iarăși „dar”? Ce-i cu tine, măi copilă? Aluneci ca broasca țestoasă. Te îndreptătești mereu.

– Gheronda, o fac înadins?

– Nu spun că o faci înadins, dar de vreme ce îți-a dăruit Dumnezeu atâtă minte și ești brici, foarte deșteaptă, nu înțelegi cât de rea este îndreptătirea? Un căpșor atât de mic să aibă atâtă minte și să nu înțeleagă!

Am observat că unii, deși sunt deștepți și înțeleg ceea ce este corect, susțin ceea ce este greșit, deoarece aceasta le convine. Și astfel își îndreptătesc patimile. Altii nu se îndreptătesc pe ei însiși, dar cad în deznădejde la gândul că există în caracterul lor ceva de neîndreptat. Așa face diavolul: pe unul îl împiedică de la sporirea duhovnicească prin îndreptătirea de sine, pe altul îl prinde cu sensibilitatea exagerată și-l aruncă în deznădejde.

Pentru a fi tăiată o patimă, trebuie ca omul să nu se îndreptătească pe sine însuși, ci să se smerească. De pildă, dacă spune: „Eu nu am dragoste în firea mea, în timp ce altul are” și nu se nevoiește să o dobândească, cum va spori? Nu sporești fără luptă. Nu ați citit în cărțile patristice câte slăbiciuni aveau unii Părinți și la ce înălțimi duhovnicești au ajuns? I-au întrecut chiar și pe cei care aveau multe virtuți. Iată la ce măsură a ajuns Avva Moise Egipteanul, el care a fost un tâlhar atât de mare! Vedeti ce face Harul lui Dumnezeu?

După mine, cel care are înclinații rele moștenite și se luptă ca să dobândească virtuți, va avea mai multă răsplătă decât cel care a moștenit de la părinții săi

virtuți și nu trebuie să se lupte ca să le dobândească.
Pentru că unul le-a găsit pe toate de-a gata pe când celălalt s-a luptat aspru ca să le dobândească. Vezi, și oamenii îi apreciază mai mult pe acei copii care au găsit datorii lăsate de părinții lor și s-au ostenit din greu nu numai să le achite, ci să câștige și avere, decât pe cei care au moștenit averea lăsată de părinții lor și au păstrat-o.

Descoperirea patimilor

- Gheronda, mă chinuie propriile mele patimi.
- Îți dai seama că înlăuntrul tău există patimi?
- Uneori îmi dau seama.
- Astă-i bine. Când omul recunoaște că are patimi, se smerești și atunci vine Harul lui Dumnezeu.
- Mă mâhnesc însă pentru faptul că greșesc mereu.
- Să te bucuri că greșești mereu, pentru că ești mândră și în felul acesta te smerești. „Dumnezeul meu, să spui, aceasta sunt eu! Ajută-mă! Nimic nu pot să fac dacă nu mă ajuți Tu”. Să nu deznașdăduiești! Când greşim, ni se descoperă sinele adevărat, îl cunoaștem și încercăm să ne îndreptăm. În felul acesta înaintăm pe calea cea bună și nu trăim cu sentimentul fals că mergem bine. Eu mă bucur atunci când vreo neputință de-a mea se manifestă, când îmi ies patimile la iveală. Dacă nu ar ieși la iveală, aş crede că m-am sfîrșit, când de fapt semințele patimilor ar rămâne în inima mea. La fel și tu, când te mânnii sau cazi în osândire, e firesc să te mâhnăști, pentru că ai

căzut, dar trebuie să te și bucuri pentru că și s-a dezvăluit neputința. Atunci te vei lupta ca să te izbăvești de ea.

- Gheronda, când o patimă nu se manifestă un timp înseamnă că nu mai există înlăuntrul meu?

- Dacă vreo patimă există înlăuntrul tău, ea se va manifesta la un moment dat. De aceea, când știi că înlăuntrul tău se ascunde o patimă, trebuie să fi atentă. Când știi, de pildă, că afară de chilia ta se ascunde un șarpe, dacă ieși afară, vei arunca o privire într-acolo și vei fi atentă ca nu cumva să te muște. Nu ești în pericol când știi că șarpele se află acolo și ești atentă când ieșe ca să-l omori, ci ești în pericol atunci când nu știi că se află acolo și, pășind tu fără grijă, el poate veni să te muște. Vreau să spun că este un lucru primejdios ca omul să nu se supravegheze pe sine și să nu-și cunoască patimile. Când cineva își cunoaște patimile și luptă împotriva lor, atunci îl ajută și Hristos la dezrădăcinarea lor.

- Gheronda, nu cumva trebuie să mă nevoiesc fără să mă preocupe faptul dacă m-am îndreptat sau nu? Nu cumva a mă îndrepta ține de Dumnezeu?

- Da, să te nevoiești și să le lași pe toate în seama lui Dumnezeu, dar să te cercetezi și pe tine însuți ca să vezi unde te afli, ce faci. Vezi, medicul caută mai întâi să afle cauza de la care provine febra și apoi ce medicament să-i dea bolnavului, ca să-i scadă febra. Adică, din clipa în care omul începe să-și vadă slăbiciunile, trebuie să intre înlăuntrul său neliniștea cea bună, ca să se lupte să le corecteze. Eu mă cercetez pe mine însuși și văd că am aceste slăbiciuni.

Îmi urmez nevoința și mă cercetez iarăși pe mine însuși: „Până ieri aveam slăbiciunile cutare și cutare. Am tăiat vreuna din ele? Unde mă aflu în ce privește acea patimă?”. Iar apoi îi spun lui Dumnezeu: „Dumnezeul meu, fac ce pot, dar ajută-mi Tu ca să mă îndrept, căci singur nu pot”.

– Se poate ca un om să nu aibă puterea de a-și vedea patimile?

– Când omul este sensibil, Dumnezeu nu îngăduie ca el să-și cunoască patimile dintr-o dată. Căci pe cel sensibil îl ispitește și diavolul și-l aruncă în deznaștere: „De ce să ai această patimă? îi spune. De ce ai făcut lucrul asta? Si cum l-ai făcut pe acela? Deci nu te vei mântui”. Si aşa poate sfârși la psihiatrie.

Sprijin patimilor este mândria

– Gheronda, ce se întâmplă atunci când un suflet se nevoiește ani de zile, dar nu vede nici o sporire?

– Când nu vedem vreo sporire în nevoința noastră, înseamnă că fie nu avem trezvie, fie Dumnezeu nu îngăduie să înaintăm mai mult, ca să nu ne mândrim și astfel să ne vătămăm.

– Gheronda, după cum mă văd pe mine însămi, devin pe zi ce trece tot mai rea. Ce se va întâmpla cu mine?

– Ascultă, binecuvântato, există trei stadii. În primul stadiu, Dumnezeu dă bomboane și ciocolate, fiindcă vede nevoia și neputința sufletului. În al doilea, El își retrage puțin Harul Său pentru a ne înțelepți,

pentru a înțelege omul că fără ajutorul Său nu poate face nici cel mai mic lucru, pentru a se smeri și a simți nevoia să caute scăparea la El. Al treilea stadiu este o stare duhovnicească bună, permanentă și statornică. Tu te află între al doilea și al treilea stadiu. Înaintezi puțin, apoi uiți de neputința ta, Hristos își retrage Harul Său, te dezgolești de Harul dumnezeiesc, îți vezi din nou neputința și îți revii. Dacă mi-ai fi spus că pe măsură ce înaintezi ești mai bine, m-aș fi temut, căci aș fi văzut că ai mândrie. Acum însă, când spui că te vezi pe tine însăți tot mai rea, eu mă bucur, pentru că văd că ești bine. Nu te teme! Cu cât înaintează cineva, cu atât își vede mai mult lipsurile și nedesăvârsirile sale. Iar aceasta înseamnă sporire.

– Se poate ca Dumnezeu să nu mă asculte atunci când îi cer să mă ajute să mă izbăvesc de o patimă?

– Oare Dumnezeul nostru este Baal⁴? Dumnezeu aude și ne ajută. Se poate să nu-l simți ajutorul. Dar cauza nu este Dumnezeu, ci tu însăți, ca una care alungi ajutorul Lui cu mândria ta.

Dacă nu ar exista pericolul de-a ne-o lua în cap și a ne mândri, e cu neputință ca Dumnezeu să nu ajute. Bunul Dumnezeu vrea să ne izbăvim de patimile noastre, însă nu ne ajută să ne izbăvim dacă avem mândrie sau predispoziție spre mândrie, căci altfel am crede că am reușit fără ajutorul Lui.

De aceea, atunci când îl rugăm pe Dumnezeu cu toată inima noastră să ne ajute să ne izbăvim de o patimă, iar El nu ne ajută, trebuie să înțelegem îndată că în spatele acestei patimi se ascunde o alta mai mare,

⁴ Vezi III Împărați 18, 26.

care este mândria. Dar fiindcă nu vedem mândria, Dumnezeu lasă să rămână acea patimă care se vede, cum ar fi de pildă lăcomia pântecelui, flecăreală, mânia și celelalte, ca să ne smerim. Iar când ne scârbim de patimile noastre din pricina căderilor continue, când ne cunoaștem neputința și ne smerim, atunci Dumnezeu ne ajută și urcăm treptele duhovnicești câte două odată.

Patimile se dezrădăcinează ușor cât sunt „fragede”

– Gheronda, văd că am patimi multe.
 – Da, ai multe patimi, dar ești și Tânără și ai și bărbătie, și de aceea poți lucra ca să scoți din grădina ta spinii și să plantezi crini, zambile, trandafiri și să te veseliști apoi stând în ea. Acum cât ești Tânără, patimile sunt „fragede” și se dezrădăcinează ușor. Vezi, și buruienile sălbaticice, chiar și spini să fie, se dezrădăcinează ușor cât sunt fragede; în vreme ce, atunci când cresc, se întăresc și cu greu le poți prinde ca să le dezrădăcinezi. Își urzica, când scoate primele frunze, nu se deosebește în finețe de busuioc; poți să o apuci și să o miroși, pentru că este fragedă. De aceea să te străduiești să-ți dezrădăcinezi patimile cât ești Tânără, căci altfel, dacă le vei lăsa, sufletul tău va fi robit de felurite dorințe și îți va fi greu să te eliberezi de ele.

Aceia care nu își dezrădăcinează patimile de tineri suferă mult la bătrânețe, deoarece îmbătrânesc împreună cu patimile, care devin „rele vechi”, greu de vindecat. Omul cu cât înaintează în vîrstă, începe

să-și iubească patimile. Ajunge la vîrstă dragostei, a afectiunii și devine și mai îngăduitor față de sine însuși. Slăbește și voința, iar lupta împotriva patimilor devine și mai dificilă. Tânărul are vioiciune; dacă valorifică această vioiciune spre dezrădăcinarea patimilor, sporește.

Cum să ne izbăvim de patimi?

- Gheronda, de ce cad mereu în lăcomia pântecelui?
- Fiindcă ai slăbiciunea asta. Diavolul dă atacul asupra meterezului care este slab; nu le lovește pe celelalte care sunt bine fortificate. „Dacă ocup acest meterez, își spune el, cu ușurință le voi ocupa și pe celelalte”. De aceea meterezul slab trebuie fortificat bine.
- Mă descumpănesc când îmi văd patimile.
- Să nu te descumpănești, nici să fii lașă, ci cu curaj să-ți prinzi patimile una câte una, începând de la cea mai mare. La început, îți e de ajutor să nu te occupi de patimile mai mici, ci să le lovești și să le dezrădăcinezi pe cele mai mari pe care le vezi. Si pe măsură ce se slabesc rădăcinile patimilor mari, se vor usca și rădăcinile subțiri ale patimilor mai mici. Prin urmare, atunci când dezrădăcinezi o patimă mare, împreună cu aceasta se dezrădăcinează și altele mai mici.
- De ce, deși iau de multe ori hotărârea să mă lupt cu râvnă împotriva patimilor mele, în cele din urmă nu o înfăptuiesc?
- Fiindcă iei multe hotărâri odată. Patimile, precum și virtuțile, constituie un lanț. O patimă este le-